

עומקא דפרשה

- נישואין עם בת ת"ח
- סגולה לשידוכים
- שמה יקדמנו אחר
- ביאור בקידושי יצחק
- קשה זיווג של אדם
- מלהמתה של תורה

- בת פלוני לפלוני
- יציאה לחו"ל לשידוכים
- שכר שדכנות למציע באגב
- לשדך הבנות בשבת
- תפלת יצחק על זיווגו
- שער הציון

פר' חיי שרה - בעניני שידוכים
בס"ד ערש"ק כ"א השון תשע"ב

יציאה לחו"ל לישא אשה

הרב שמוחה הולנדר

כבר ידוע ומפורסם מח' הראשונים אם מצות ישוב א"י קיים בזמנה"ז דהרמב"ן ב"ס"מ והחרדים סוברים דיש מצוה משא"כ ר' חיים כהן המובא בתוס' כתובות ק"י: סובר שאין מצוה. ובפשוטו ביאור המח' היא מהו גדר מצות ישוב א"י האם זה מצד עצם מעלת א"י דזה יותר מקודש משאר מקומות או דזה מצד המצוות התלויות בו ד"ל דהרמב"ן סובר שזה מצד מעלת א"י ולכן זה גם בזמננו משא"כ ר' חיים כהן סובר שזה בגלל המצוות התלויות בו וכמו שבאמת מזכיר אותם בתוס' שם.

וכן רואים במה דאיתא בגמ' ב"ב צ"א. דאסור לצאת מא"י לחו"ל דהרשב"ם שם כותב שזה בגלל שמפקיע עצמו מן המצוות משא"כ הרמב"ן על התורה במדבר ל"ג נ"ג כותב שזה בגלל שלא ימאסו בנחלת ד' דמשמע שזה מצד מעלת א"י בעצמו.

והנה בנוגע לעצם ההלכה שאין לצאת מארץ ישראל לחו"ל כבר רואים מהגמ' בע"ז י"ג. דללמוד תורה ולישא אשה מותר לצאת ושם בתוס' מובא מח' אי זה דווקא שתי מצוות אלו שהן חשובות וכמו שנוקט תוס' עצמו או שזה חידוש שאפי' הזק שתי מצוות דקולי מותר לצאת וכ"ש לשאר מצוות וכמו שמביא תוס' מהשאלות וכמו שמוכיח התפארת ישראל בקידושין פ"א משנה ז' מהא דר' אסי יצא לחו"ל לקראת אמו בקידושין ל"א: דרואים דהעשה דכיבוד אב דוחה הל"ת של לצאת לחו"ל.

ולהל' למעשה כבר מוכח מן המ"ב הל' חוה"מ סי' תקל"א ס"ק י"ד דזה גם בשאר מצוות שכ' שם דמותר לצאת לחו"ל לראות פני חבירו דחשיב דבר מצוה שמותר לצאת בשביל זה. וכן נוקט מרן הגר"ש אלישיב דמותר בשביל כיבוד אב ואם או לשמח חתן, ואפי' לצאת בשביל להתפלל אצל קברי צדיקים, ראייתי איך שת"ח א' רצה להוציא קונטרס עם כל השיטות שאסור ומרן שליט"א לא הסכים אתו באמרו שוודאי יש על מי לסמוך, [אג"מ אהע"ז סוף סי' ק"ב ובי"ד ח"ג סי' קכ"ב וקובץ תגובות ח"ב].

אבל יש לדעת דיש עוד נקודה שצריכים לדון בה דהנה הרמב"ם בהל' מלכים פ"ה הל' ט' כותב דאסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל לעולם אלא ללמוד תורה ולישא אשה וכו' ויחזור לארץ עכ"ל ומדייק הכסף משנה דגם ההיתר ללמוד תורה ולישא אשה הוא רק בתנאי שיחזור לארץ אבל אם זה להשתקע שם גם זה אסור וכך נוקט תוס' בע"ז י"ג. שכל ההיתר הוא דווקא לחזור ואם אין דעתו לחזור גם זה יהא אסור. ולפ"ז יוצא שבן א"י יהא אסור לו להתחתן עם בת חו"ל היכא דיש צד גדול שישתקעו בחו"ל.

וכשדיברתי ע"ז עם מרן הגרא"י זלזניק זצ"ל אמר לי שהוא שאל פעם את מרן החזו"א אם פוסקים כמו הכ"מ הזה והחזו"א אמר לו דכל ההיתר לצאת לחו"ל בשביל לישא אשה היה אז כשהתלמידי חכמים היו גרים בבבל אבל היום שיש כזה הרבה בנות יראי שמים פה בארץ אין שום היתר בכלל לצאת לחו"ל כדי לישא אשה אפי' כדי לחזור. והוסיף לי מרן הגרא"י זלזניק דלדעתו לפ"ז גם בחור בן חו"ל שהחליט שרוצה לגור בארץ יש בעיה לשמוע לשידוך מבנות חו"ל שיש סיכוי גדול שיצטרך בסוף לגור בחו"ל.

ולמעשה נוכחתי כמה פעמים אצל מרן הגר"ש אלישיב שאלו אותי שאלות בעניני שידוכים וראיתי שאע"פ שבשאר שאלות הוא התיר בשופי כגון כששאלו אותו אם יש לחוש לגמ' פסחים מ"ט. שלא להתחתן עם בת כהן הוא אמר שאם הבחור ימשיך ללמוד בכולל בוודאי מותר ואפי' אם לא ימשיך בכולל אם הוא שומר תורה ומצוות ויקבע עתים לתורה זה ג"כ מותר לכתחלה. מ"מ כשהגיע לשאלה זאת של בן א"י שמציעים לו שידוך מחו"ל שלבסוף יש סיכוי גדול שיצטרך להשתקע בחו"ל לא היה ניחא ליה להתיר אע"פ שלמעשה הוא לא אסר את זה.

בת פלוני לפלוני

הרב יצחק לוי

אמרו בסוטה (ב:): "ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני." ויש להבין, מדוע דוקא ארבעים יום? ועוד קשה, איך שייך להכריז אז, הרי לפעמים הבן זוג עדיין לא נולד?

ונראה לבאר עפ"י דברי האור החיים (בראשית כט, לד) על מה שאמרה לאה בלידת לוי הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים, "נתכוונה באומרה ילוה אישי, כי גם בזמן יציאתה מעולם הזה לא תפרד ממנו להיותה בת זוגו, וכמאמרם ז"ל (זהר משפטים קב.) כי הזוגות יתלוו בעולם העליון בתמידות, ואמרה הטעם כי ילדתי לו ג' בנים ובג' הוי חזקה כי בת זוגו אני", עכ"ל. ומבואר מדבריו שמלבד השידוך שיש בעוה"ז בין הגופים יש שידוך בין הנשמות.

ואיתא בסנהדרין (צא:): "אמר לו אנטונינוס לרבי, נשמה מאימתי ניתנה באדם, משעת פקידה או משעת יצירה? אמר לו משעת יצירה, אמר לו אפשר חתיכה של בשר עומדת שלשה ימים בלא מלח ואינה מסרחת, אלא משעת פקידה, אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו, שנאמר (איוב י) 'ופקדתך שמרה רוחי'. ופרש"י: "משעת יצירה. שנקרם כולו בבשר וגידיו ועצמות: פקידה. משעה שהמלאך פוקד הטיפה ומביאה לפני המקום מה תהא עליה, כדאמרינן במסכת נדה (טז:), מיד נזרקה בו נשמה וחיית".

מעתה נראה לומר, דמה שאמרו "ארבעים יום קודם יצירת הולד", כוונתם לארבעים יום לפני גמר יצירת הולד, והרי יצירת הולד עצמה נמשכת ארבעים יום (רש"י בראשית ז, ד), נמצא שההכרזה נאמרה בתחילת יצירת הולד שהוא שעת פקידה, וכיון שבשעת פקידה בא לו הנשמה, ובזיווגו של אדם נעשה חיבור בין שני הגופים ושני הנשמות, לכן דוקא אז בשעת נתינת הנשמה בגוף מכריזים בת פלוני לפלוני, ומשדכים הנשמות והגופין יחד. ואם בן זוגו עדיין לא נולד, חלה ההכרזה על הנשמות לבד, כי עיקר הזיווג הוא בנשמות.

והנה במדרש (בראשית רבה סח, ד) מסופר, שמטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא, אמרה לו וכו' מה הוא עושה מאותה שעה [בריאת העולם] ועד עכשיו, אמר לה, הקב"ה יושב ומזווג זיווגים בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני וכו'. אמרה לו, ודא הוא אומנתי, אף אני יכולה לעשות כן, כמה עבדים כמה שפחות יש לי, לשעה קלה אני יכולה לזווג. אמר לה, אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, הלך לו ר' יוסי בר חלפתא. מה עשתה, נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות, אמרה פלן יסב לפלונית ופלונית תיסב לפלוני, וזיווגה אותן בלילה אחת. למחר אתון לגבה דין מוחיה פציעא, דין עינו שמיטא, דין רגליה תבירא, אמרה להון מה לכון, דא אמרה לית אנא בעי לדין, ודין אמר לית אנא בעי לדא. מיד שלחה והביאה את ר' יוסי בר חלפתא, אמרה לו, לית אלוה כאלהכון, אמת היא תורתכון, נאה ומשובחת, יפה אמרת. אמר, לא כך אמרתי לך, אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, הקב"ה מה עושה להן מזווגן בעל כרחן שלא בטובתן, ע"כ.

ומבואר מדברי המדרש שללא שהקב"ה מזווג אין לזיווג שום קיום, וצ"ב הטעם, מ"ש מכל תיווך בעלמא שנעשה ע"י בחירת אדם. והנה במוע"ק (בח:): אמר שמואל, מותר לארס אשה בחולו של מועד שמה יקדמנו אחר ברחמים, ע"ש כה הסוגיא, ופירשו רש"י וריטב"א שם, דמה שאמרו שמה יקדמנה אחר ברחמים, היינו שתמות האשה ע"י תפילת האחר שאינו חפץ לראות אותה מתחתנת עם אחר, דכל שידוך נגזר מאת ה', ואי אפשר לשנותו כלל, וגם אסור להתפלל

"לשדך הבנות"

הרב יהוקאל סנדומויסקי

אינא במסכת שבת דף י"ב. "אין משדכין את התינוקות ליארס, ולא את התינוק ללמדו ספר - דברי ב"ש, וב"ה מתירין. ופרש"י דלב"ש אין משדכין משום איסור ממצוא חפצך. וב"ה מתירין דקסברי חפצך ולא חפצי שמים. וכ"ה בדף ק"ג, ע"ש. ובר"ח גרסו אין משדכין את התינוקות. ובשו"ע סימן ש"ו-ו' פסק כב"ה דמשדכין את התינוק. וכתב על זה המשנ"ב דצ"ל "התינוקות". וכ"ה בכתובות ה. וכן מזמרים בזמירות שבת "ולשדך הבנות".

ולכאורה צ"ב טובא, דהלא השידוך מורכב מבן ובת ומאי נפק"מ אם גורסים התינוק ולא התינוקות. ויותר צ"ב דהלא הזכר מצווה לינשא ולא האשה. ואינא בקידושין ב: דדרך הזכר לחזר אחר האשה והיא נקראת אבידתו, יעו"ש. וגם בפרשתנו מצינו שאליעזר הלך לחפש אשה ליצחק. ובכל התורה מוצאים אנו שהזכר מחזר אחר האשה לינשא. וא"כ אדרבה יותר מתאים לומר "משדכין את התינוק"?

ונראה בס"ד ליישב, דהנה הר"ן בשבת שם (ה: בדפי הרי"ף) כתב בזה הלשון: "אין משדכין - מלשון שקט ומנוחה שהאשה מוצאת בבית בעלה כדכתיב (רות א') ומצאן מנוחה אשה בית אישה, ומתרגמינן (שופטים ה') ותשקוט הארץ - ושדוכת ארעא". עכ"ל. ומבואר בדבריו דהלשון "שידוך" הוא מלשון מנוחה שהאשה מוצאת בבית בעלה, ומש"ה מתאים לשון זה יותר על התינוקות מן התינוק. אולם יעו"ש בראש יוסף שהביא את דברי הר"ן הנזכרים אך גרס משדכין על התינוק, וצ"ב. [עכ"פ מבואר בדברי הר"ן דשורש המילה שידוך אינו מלשון קישור וחיבור של ב' דברים אחד לחבירו וכמו שהעולם קוראים למהדק - "שדכן", אלא מלשון השקט ומנוחה].

ושמעתי ליישב בעוד אופן, דנישואי הבת הקטנה תלויים באביה והוא הבעלים לקדשה, ולכך מתאים הלשון שידוך על התינוקות דייקא ולא על התינוק שיכול בעצמו לקדש.

שכר שדכנות למציע בדרך אגב

הרב שמואל לוי

יש לדון מה הדין בשדכן שהציע שידוך בלי כוונה לשכר פעולה כגון שבדרך סיפור בעלמא הודיע להם על בחור פלוני שהוא בחור מצויין או כבדרך אגב וכו'. וכה"ג יש לדון בכל פועל שעשה פעולה שלא ע"ד שכר פעולה כגון שודאי ושידוכין לעשות מעשה של עזרה וחסד ולאחמ"כ דורש שכר פעולה.

והנה במשנה שבת דף קכ ע"א מצילין מלא כבודו וכו' ואומר לאחרים בוא והצילו לכם ואם היו פיקחין עושין עמו חשבון לאחר השבת ובגמ' שם חשבון מאי עבודתא מהפקירא קזכו אמר ר"ח מדת חסידות שנו כאן ופירש"י דמה מהפקירא דהא הצילו לכם קאמר להו לצרכיהם ואם פקחים הם יעכבו הכל הנל למוטו, ומקשה הגמ' חסידי אגרא דשבתא שקלי ופרש"י שם בתמיה אם חסידים הם יש להם לוותר משלהם בכל דבר שיש בו נדנדוד עבירה ואל"ע דלאו שכר שבת גמור הוא שהרי לא התנה ומפקירא זכרו. משמע ברש"י שלא נחשב לפעולה כיון שלא התנו הגם שיש כאן מציאות של פעולה.

אכן בהמשך דמוגמינן בגמ' הכא בער"ש עסקינן וכו' ובחנם נמי לא ניחל דליטרח והק' ואם היו פיקחין דידיע דכה"ג לאו שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת וברש"י שם דייה והרי קאמר כלומר דהאי פיקחין דמתני' לאו פיקחין בדין קאמר ליטול את הראוי להם דא"כ יעכבו הכל הו"ל למיתני אלא לאו הק' וכו' דידיע דכה"ג לאו שכר שבת הוא דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית עושין עמן חשבון וכו', עכ"ל.

משמע להדיא מהדברים הנ"ל שכיון דלאו אדעתא דשכר פעולה נחית אין לזה דין פעולה שמחית תשלום ממון עליה. ומה שמשלם להם זה כך בשביל שמחזירים את החפץ שיכולים לקחתו לעצמם, א"כ לכא"ו יש לפשוט ספק הנ"ל שבכל פעולה בשביל לחייב עליה צריך שיהי' ע"ד שכר פעולה וה"ה לכא"ו בשדוכים.

וכן במשנ"ב שם סי' של"ד ס"ק כ"ד העתיק את דברי רש"י הנ"ל. ומש"כ שם שאם החזירו לו ואח"כ מבקשים שכר בחול בוודאי צריך לשלם לו משא"כ בשבת כיון שכבר החזיר לו ממצא א"כ שכר שבת הוא נוטל.

ולכא"ו מזה נשמע להיפך הנ"ל דמצד דיני ממונות כן יכול לדורש ע"ז וע"ש היטב במג"א וברוב פוסקים.

וכן בערוה"ש שם סעי' כ"ז שכתב לבאר להדיא שגם בהחזיר אינו יכול אח"כ לבקש שכרו בע"כ של בעלים דהבעלים יאמרו לו הלא מסר לי ומסתמא הצלת להחזירה לי ולא ירדת אדעתא דשכירות רק אם הבעלים רוצים לתת יכול לקבל, ע"כ נראה מדבריו שחולק על המשנ"ב הנ"ל שגם בחול לא מועיל זה שהחזיר לחייב בעה"ב ואדרבה אמרו שלא ירד ע"ד שכירות, יעו"ש היטב.

וי"ל דגם אם נימא בכל פועל שהגם שלא ירד אדעתא דשכר פעולה צריך לשלם לו מ"מ יתכן ששדוכים שהוא רק דיבור בעלמא בלי כוונת פעולה אין לזה שם פעולה.

ומאידך י"ל כיון שהשידוך אינו פעולה שמחייבת מצ"ע ממון אלא רק מצד המנהג [דכחזינן שיש קהילות שלא נהגו לשלם ע"ז כמנהג חלק מאחינו הספרדים] א"כ יתכן שהמנהג הי' על כל דיבור שיצא ממנו שידוך כיון שממילא אי"ז גדר פעולה ממונית רגילה, וצ"ע כ"ז מגופיא מבלי עיון כה"צ בפרט הראי' מגמ' שבת ובמשנ"ב והערה"ש שם תן לחכם ויחכם עוד, רק להעיר להגדיל תורה ולהאדירה.

תפילתו של יצחק על זיווגו

הרב אברהם יהושע ברק

כ' בפרשה "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים". ורש"י פירש לשוח לשון תפילה כמו ישפך שיחו. ובגמ' בברכות למדו מכאן שיצחק תיקן תפילת מנחה שהוא לפנות ערב סמוך להערב שמש. והכלי יקר כ' לבאר את דברי הגמ' בברכות לעולם יזהר אדם בתפילת המנחה שהרי אליהו לא נענה כי אם בתפילת המנחה ואע"פ שהאבות הקדושים גם תיקנו את תפילות שחרית וערבית, מ"מ לא מצינו שנענו מיד בתפילתם, ואילו ביצחק כיון שיצא להתפלל לה' שימציא לו אשה כשרה - נענה מיד כמו שכ' בהמשך שרבקה באה על הגמלים.

וכ' שם הכלי יקר שמסתמא ע"כ התפלל כשהיה אליעזר בדרך כמו שכ' "על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא" - זו אשה, ולכן התפלל דווקא בשדה, כי אם נתן לו ה' שדה זו שהיא מוכנה לזריעה יותר מכל שאר השדות כמו שמבואר בפר' תולדות שיצחק זרע ומצא מאה שערים, ק"ו שה' יתן לו אשה שהיא קרקע עולם שתוציא לו זרע טוב וישר בעיני אלוקים ואדם, ומיד לאחר שהתחיל להתפלל על כך נענה - כמו שכ' שרבקה באה על הגמלים עם אליעזר עבד אברהם.

והנצי"ב בהעמק דבר ביאר באופן אחר קצת שאין הכוונה שיצא להתפלל בשדה כפשוטו, שהרי אסור לעשות כן מדינא דגמרא, אלא הכוונה היא להר המוריה, שיצחק קרא לו שדה, והוא התפלל תחת אילן וכדו' אבל כיוון עיניו ולבו להר המוריה וכו' להתפלל על הפרנסה שבכלל זה הוא גם נישאת אשה שהוא צורך האדם ואז הזמין ה' לפניו את אשתו באותה שעה, ויש מן המפרשים שביארו שאין הכוונה שיצא להתפלל אלא שיצא לפקח על פועלו ולהביט בעיני השדות, עכ"פ מבואר דיצחק התפלל לה' על השידוך ונענה מיד.

ובספר אזנים לתורה (מהגר"ז סורוצקין זצ"ל) כ' פנינה נפלאה בזה שאחרי שיצחק ראה את חרדתו הגדולה של אביו ע"כ שהאשה שאליעזר יקח עבור בנו, תהיה כשרה וצנועה ותסייע בעדו בהכנסת אורחים ולא שתהיה כנגדו ח"ו, לכן שפך שיח בעת תפילתו שיצליח ה' דרכו של עבד אביו ואע"פ שודאי התפלל ע"כ גם בשחרית ומערב שהרי יצחק היה עמוד העבודה ועבודה שבלב זו תפילה, אבל תפילה כזו "ביום חופתו" היתה כ"כ בכוונה, שלכן נענה הקב"ה מיד לתחינותיו, וכ' שמכאן סמך ומקור למנהג שהחנן והכלה צמיגים ביום חתונתם ומתוודים לפני ה' כמו בעריה"כ.

והנה לכאורה לפי כל הפירושים הנ"ל אין הדברים כפשוטו של מקרא, דהא זה מיהא לא ומבואר בפס' שיצחק יצא להתפלל על השידוך בדווקא והקב"ה נענה לו מיד על זה. והיה אפשר לומר שהפס' בא ללמדנו סיפור הדברים מה היה אז, שיצחק יצא לשדה לשוח, ובאותו הזמן חזר אליעזר משליחותו.

ויתכן לומר בזה עפ"י דברי הרמב"ן הידועים בפר' לך לך שהאריכה התורה בסיפור דברים בעיניי הבארות והחפירות וכדו' שהכל הוא מעשה אבות סימן לבנים. ואפשר שגם כאן אין הכוונה לסיפור דברים בעלמא, אלא יש כאן לימוד גדול שכשהאדם זקוק לישועה בכל ענין שהוא - עליו ליטול אומנות אבותיו בידו שזו התפילה ולהעתיר ולהתחנן בתפילה לקב"ה שישיעו מן המיצר.

וביותר שהנה בכל ענין זיווגו של יצחק לא מצינו שהוזכר שמו בכל הפרשה שפעל גם כן בענינו ולכאורה הוא תמוה, דהלא אברהם חיפש אשה עבורו, ולשם כך שלח שליח מיוחד עם הוראות ברורות. ואילו "הבחור המדובר" לא יצא מד' אמותיו כדי להשתדל בענין, אלא שכאן מתברר שבעצם יצחק השתדל בצורה הטובה ביותר - שהתפלל לה' שיצליח הענין, ואפשר שלכן נענה מיד בתפילתו כמבואר בפר' הבאה "ויעתר לו ה'" - לו ולא לה, לפי שהוא צדיק בן צדיק, וא"כ היה לו זכויות מיוחדות שלכן הקב"ה נעתר לתפילתו ואולי זו הסיבה שגם כאן כשעמד לבקשה על שידוכו, נענה לו הקב"ה מיד משום שהיה צדיק בן צדיק, וכס שבדודאי זעק והתפלל ע"כ מקירות ליבו הטהור.

בת פלוני לפלוני

המשך מעמ' 1

על אשה פלונית. וצ"ב מדוע אי אפשר כלל לשנותו?

ולפי הנתבאר מובן שפיר, שאף שיש בחירה לבני אדם להתאים חיבור שבין הגופים, וזו היתה פעולת המטרונייתא, אבל החיבור שבין הנשמות אין אתנו יודע עד מה לחברן, ולכן רק הקב"ה יכול לזווג זיווגים, ומאחר שהקב"ה זיווג את הנשמות אי אפשר לשנותו כלל, כי חיבור זה הוא מצד שורש הנשמה ואינו תלוי בבחירת האדם, והוא נחשב כשינוי הטבע, ואין מתפללים על נס.

פער הליון

בת זוגו של אדם

בסוטה ב. מבואר די' בעולם ב' אפשרויות בקביעת בת זוג, ונקראו זיווג ראשון וזיווג שני. זיווג ראשון הוא לפי המזל (רש"י) שארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני. אבל זיווג שני הוא לפי מעשיו, (פירש"י - צנועה לצדיק ופרוצה לרשע). ועל זה נאמר שקשין לזיווג כקרי"ס (עיי' תוס' שאנץ), ופירש"י שקשה מפני שאינה בת זוג.

ועיי' יבמות סב. בשבח הנושא את בת אחותו, ופירש"י שמתוך כך נמצא מחבב את אשתו. ור"ת פ"י (תוד"ה והנושא) לפי שהיא בת מזלו, כדאמרי רוב בני דומים לאחי האם.

ומצינו ביבמות מד. שמשאיין לו עצה ההוגנת לו שאם הוא זקן והיא ילדה או להיפך, אומרים לו כלך אצל שכמותך ואל תשים קטטה בתוך ביתך. ועיי' תרוה"ד (רסג) שעדיף לישא אשה שאינה בת מריבה אע"פ שאינה בת בניס (כשקיים כבר פ"ד), והוכיח מהגמ' הנ"ל דיבום שהיא מצוה דאורייתא, נדחית מהחשש שתהיה קטטה בבית, והוא חיוב למצוא אשה שמתאימה לו. עיי"ש. ולפ"ז י"ל דגם המעלה בבת מזלו היא משום שלום בית, כדכ' רש"י מגילה יא. ד"ה בן גילו דבן מזלו שניהם דעה אחת להם, ובשט"מ ק נדרים לט: שבן מזלו הוא מטבעו והנהגתו. ועיי' ר"ן בשבת (ה:): שדיוך הוא תרגום של שקט, ע"ש שקט ומונחה שהאשה מוצאת בבית בעלה.

זיווג ראשון וזיווג שני

כ' בתוס' שאנץ זיווג שני כגון אלמן לאלמנה, אבל בחור שנשא אלמנה או אפכא הוי כמו זווג. וכן בשט"מ ק.

אך המאירי פ"י דזווג"ר הוא כשנושא בגיל צעיר, וזווג"ש כשהוא גדול וכבר ראוי לעונש ולגמול. [ומשמע שכל הנושא אחרי גיל עשרים נחשב זיווג שני]. עיי"ש שפ"י שכל הענין הוא בשכר ועונש, שמזווגין לו לפי מעשיו היינו כפי מה שמגיע לו.

והריעב"ץ כ' (ע"פ חכמי האמת) דזווג"ש הוא כאשר מקלקל מעשיו ובא אחר שאינו בן זוגה ונוטלה, ולמעשה אין לאדם ידיעה אם פגע בבת זוגו או לא, ועיי"ש. ועיי' בפתח עינים מ"ש בשם האר"י, שתלוי בגלגול. ועיי' מחיר יין לרמ"א על אסתר (פ"ב, ב).

ועיי' באר שבע שקודם יצירת הוולד יכריזו הזווג המתייחס לנפשו והוא זווג"ר, אך אחרי בואו לעולם נדון כפי מעשיו, שאם לא זכה יטלוה ממנו ותנתן לטוב ממנו, וזהו זווג"ש לפי מעשיו. (ועיי' לעיל במאירי דלפי מעשיו הוא גמול).

וכעיי"ז כ' החת"ס (שו"ת ח"ז ל"ד) בשם האר"י, דזווג"ר הוא כפי המתאים לגופו ומזלו בשעת יצירה, אבל אחר שיוצא לעולם ומשתנה טבעו עיי' מעשיו, גם זיווגו משתנה וזה נקרא זיווג ב', [ועיי"ש דלפ"ז לעתיד לבא יהיה הכל בזווג"ר ואפשר שיזווגו שנים שלא היו בעוה"ז יחד]. ועיי' כת"ס בפס' ויען לבן ובתואל דזווג"ש לפי מעשיו, יכול לזכות לעזר טוב יותר ממה שקיבל בזווג"ר.

שמה יקדמונו אחר

במו"ק יח: אמר שמואל מותר לארס בחולו של מועד, שמה יקדמונו אחר. והק' בגמ' הא אמר שמואל בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני. אלא שמה יקדמונו אחר ברחמים.

ופי הנימוק"י והר"ן שאע"פ שנגזר על האדם מן השמים בת פלוני לפלוני, אם יוסיף איש אחר שאינו בן זוגה להתפלל לה: אפשר שישמע לו, אף כי בסוף תתקיים הגזירה שיגרשנה האיש שהתפלל עליה או ימות במהרה, וישאנה אותו בן זוגה אחר כך.

ועיי' ס' חסידים (שפג) שאם אינה אשתו, ובתחוננים הקדים ונשאה, מ"מ יתגלגל שיגרשנה, "כי אין לתפילה מועיל שום ערמה שיוכל לבעול כשלא נגזר".

מה' אשה לאיש

איי' במו"ק יח: מה' אשה לאיש, מן התורה דכתיב (בראשית כד, ו) ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר. מן הנביאים וכו'. מן הכתובים דכתיב (משלי יט) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת.

וכ' הר"ן דמ"ש "מה' אשה משכלת" היינו הבת קול, ובא לומר שאינו מקרה כשאר מקרים הנולדים על האדם משנה לשנה לפי מעשיו של אותה שנה, אלא גזירה קדומה היא מקודם שנולד בתחילת היצירה.

ועיי' מהרש"א דלפ"ז פ"י המקרא שאמרו לבן ובתואל מה' יצא הדבר, היינו שכך הוא בגזרת שמים כבר בשעת יצירה. ולא ניחא לפרש כפשוטו כרש"י בחומש שאמרו לאליעזר מה' יצא הדבר כפי דבריך שה' זימנה לך. שהרי אליעזר עשה ניחוש, ולבן ובתואל לא היו תולים הצלחת ניחוש בה'.

ואיי' במד"ר (ס"ב) מה' יצא הדבר - מיהו יצא מהר המוריה יצא. ופי' הכת"ס דזווג זה היה לפי מעשיו, כדי שתהיה עזר לו, וזה אינו יוצא בשעת יצירה אלא אח"כ לפי מעשיו וזהו מהר המוריה.

פער הליון

השתדלות בשידוכים

איי' בקידושין ב: מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה וכו' מפני שדרכו של איש לחזר אחר אשה ואין דרכה שלא אשה לחזר אחר איש. ובקידושין ל: מבואר שבידו של אדם להשיא את בנו, אבל אין באפשרותו להשיא את בתו, ופירש"י משום שאינו יכול להרגיל לה אנשים להשיא. ובכתובות נב: פירש משום שאין דרך אשה לחזר אחר האיש. אלא לגבי בתו צריך רק להלבישה ולתת לה נדוניה כדי שירצו אותה. (וצ"ע בס"ח ס"י שפה).

ועיי' גיטין מט: משום חינוך, שרש"י פירש שהאנשים צריכים למצוא חן בעיני הנשים כדי שינשאו להם. והתוס' הק' מהגמ' בקידושין הנ"ל דמשמע ש"יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה תמצא בעל", ולכן פ"י התוס' שהאשה צריכה למצוא חן כדי שיקפצו עליה. וכ' בפסקי תוס' תענית (אות לה) "בוגרת שהגיע זמנה לינשא עליה ליפות עצמה שימצאו לה קופצים". (ועיי' ח"ח עה"ת פר' שמות מעש"ל ג).

ועיי' ר"ן מו"ק יח: (ד"ה שדה) שביאר הענין שנגזרה גזירה בת פלוני לפלוני אף שהנישואין הם מצוה ולכאור' תלוי בבחירתו (קו' הרמב"ם בח' פרקים פ"ח ועו"ר). וז"ל ואולי נאמר שאין הגזירה מכרחת לו לאדם שישא אשה, אלא הוא מחזר אחריה ונוטה לה דרך טבעו ויצרו משנבראו אדם וחיה, ואילו רצה לכופ' יצרו מלישא או לפרוש ממנה כמו שעשה בן עזאי הרשות בידו. אבל מאחר שהאדם נוטה מדעתו לישא אשה יבררו לו אשה פלונית מן השמים. עיי"ש.

והתשב"ץ (ח"ב א) כ' בזה דאמנם ביד האדם הבחירה אם לישא אשה מכיון שזו מצוה, אבל גם אחרי הבחירה בטוב לא תמיד תצא מחשבתו לפועל, כ"ש בזיווג שיתכן שירצה באשה פלונית והיא לא תחפוץ בו, ולכן נצרכת הגזירה משמים שהקב"ה נותן בלב אביה או בלבה לחפוץ בו כמו שהוא חפץ בה. ועיי' בח"א למהר"ל סוטה ב. ובחי' הגאונים בעיי' דאף שיש גזירה דבת פלוני לפלוני, מ"מ צריך להשתדל אחר אשה ושהזווג יהיה טוב. ועיי' חת"ס או"ח נה (ד"ה ואולי) דגם שידוך תלוי בבחירה, אך ד' האלשיך בפר' (כד, דאין בזה בחירה עיי"ש, ועיי' פלא יועץ ע' זיווג).

חיוב האב להשיא את בנו

איי' בקידושין כט. (מהתוספתא פ"א ה"ח) האב חייב בבנו למולו וכו' ולהשיאו אשה. והמקור בגמ' (ל:): מדכתיב (ירמיה כט, ו) קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים. ומשמע שהוא חיוב גמור.

וכך מפורש במכילתא (ס"פ בא, יג, ג) מכאן אמרו מן התורה חייב אדם למול את בנו וכו' ולהשיאו אשה. ובפירוש זה ינחמנו' (על המכ"י) ביאר שנכלל בחיוב ללמדו תורה שעיי"ז ימנע מהרהור ותהיה לו אשה לשמשו [עזר כנגדן] שיוכל לעסוק בתורה. אך בירוש' (קידושין א, ז) מסקי' דהוא למצוה ולא לעיכוב. וכ' הפ"מ דלפ"ז הפס' אסמכתא בעלמא.

הרמב"ם לא הזכיר במפורש הלכה זו, וכ' הבנין ציון (קכה) דלא השמיטה אלא כתבה בהל' איסורי ביאה (פכ"א הכ"ה) מצות חכמים להשיא אדם בניו ובנותיו סמוך לפרקן. שבזה נכלל עצם החיוב. ועיי' ברמב"ם הל' שבת (פכ"ד ה"ה) משדכן התינוקות ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וכו' שכל אלו וכיו"ב מצוה. אכן הצפנת פענח (איסור"ב שם) לא ניח"ל בכ"ז. והביא דבפיה"מ (קידושין א, ז) נקט לה הר"מ כחיוב גמור.

עוד איי' במכילתא בר"פ משפטים אם אחרת יקח לו - מכאן אמרו חייב אדם להשיא את בנו קטן. ופי' הנצי"ב דלאו דוקא קטן ממש, אלא שעדיין הוא סומך על דעת אביו, עיי"ש שהביא דגם בימי התנאים היו הבנים אפי' גדולים תלויים בדעת אבותיהם בנשואי אשה.

ועיי' בהגהות עזר מקדש (באוצה"פ אה"ע א) דהחיוב על האב הוא אע"פ שהבן גדול מופלג ואינו סומך על שולחן אביו, מ"מ מוטל על האב, כי הבן בעצמו מתבייש.

חיוב האב להשיא את בתו

בקידושין ל: מבואר דחלוק חיוב האב כלפי בתו מכלפי בנו, דהחיוב בבן הוא להשיאו אשה, אבל בבת אינו בידו [כיון שאין דרך אשה לחזר אחר איש], אלא החיוב הוא "ניתן לה מידי ונלבשייה ונכסייה כי היכי דקפצו עלה אינשי".

ובכתובות נב: מבואר עוד שהוא חיוב דאורייתא, [ולכן תקנו רבנן שיתן לבתו נדוניה יפה אף על חשבון הממון הראוי לירושא]. עיי"ש וכ' הריטב"א שם דהכוונה שהיא "מצוה דאורייתא מדברי קבלה אבל לא חובה".

בקידושין נא: משמע דהמצוה על האב להשיא את בתו הוא דוקא בבתו קטנה, אבל בבתו בוגרת אין מצוה. אך בכתובות שם משמע שהמצוה גם בבוגרת [שהרי תקנת עישור נכסים הוא גם לבוגרת]. וביאר באג"מ (אהע"ז ח"ב א) דודאי גם בבוגרת, אלא שבקטנה רק הוא מחוייב, משא"כ בגדולה שגם היא מחוייבת.

נישואין עם בת ת"ח

הרב מאיר מנדלסון

א. מקור הענין בפסחים (מט.) ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח שאם מת או גולה מובטח שבניו ת"ח. ואל ישא בת ע"ה, שאם מת או גולה בניו ע"ה. [ופי הרמב"ם (פכ"א מא"ב ה"ב) שאין אמן יודעת כתר התורה]. לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור [פרש"י אנשי מעשה וצדיקים] לא מצא, ישא בת ראשי צדקה [פרש"י שאין מממנין אא"כ טובים ציבור], לא מצא, ישא בת גבאי צדקה [פרש"י שאין מממנין אא"כ טובים ונאמנים] לא מצא, ישא בת מלמדי תינוקות. ולא ישא בת ע"ה מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ [פרש"י שאינן זהירות במצות, הטור (סי' ב') לומד ע"ה **להכעיס**, והב"י חולק אפי' **לתיאבון או שאינו בקי בדקדוקי מצות**, עיי"ש שמדייק מהרש"י הנ"ל] ועל בנותיהן הוא אומר "ארור שכב עם כל בהמה" [פרש"י (לפי גר' הבי"ט), שדמות לבהמה שאין להן לב להבין שהיא חייך ואורך ימך (דברים ל')].

הט"ז (שם סק"ג) מסביר רש"י, דטבע הנשים שיבטלו בעליהם מתורה בשביל שהם טובים שמכח זה יתעסקו בסחורות ויהיה להם טובות עוה"ז, משא"כ אם יעסקו בתורה לא יהיו להם רק עוה"ב לחוד, ובאמת אינו כן אלא "היא חייך" בעוה"ז, ו"אורך ימך" בעולם שכולו טוב שהוא עוה"ב. **ומחדש הט"ז עפ"י רש"י הנ"ל** שאם נמצא בת לע"ה שהיא חכמה, ומבינה ענין שזכרנו דאין בזה אנוסה מצד שאביה ע"ה.

הטור והמחבר (ב, ו) פוסקים כבגמ', רק במקום לעולם ימכור וישא בת ת"ח, גורסים לעולם ישתדל לישא בת ת"ח. ג"כ הם מוסיפים **ולהשיא בתו לת"ח**. והטעם כ' הרמב"ם (שם) והסמ"ג (ל"ת קכ"ו) שאין דבר מגונה, ולא מריבה בתוך ביתו של ת"ח. ובקיצו"ש (קמ"ה, ו) ישתדל כל אדם ליקח **אשה הגונה ממשפחת הגונה**, ג' סי' יש להם לישראל, ביישנים, רחמנים גמ"ח. ומי שאין לו סי' אלו אינו ראוי לידבק בו.

ב. בגדר הת"ח, כ' הברכ"י (ב, ב - ב, הובא ג"כ בפ"ת סק"ה) דאף לדעת מהר"י וי"ל (קס"ג) ודעמיה בד"ן ת"ח שאמרו חז"ל בכמה ענינים ליתיה בזה"ז, וגם העלה בת"מ (ט"ו, סק"ג) דלדעת זה, גם צורבא מרבנן ליכא דלא כהשבות יעקב (א, קמ"ד), מ"מ לענין זה לישא בת ת"ח נראה **דנוהג בזה"ז**, דאם עונינו ענו בנו, שהת"ח לא דמו לדורות ראשונים, גם הבעה"ב, אין דמיונים עולה לשאשר היו לפנינו מישראל. וחזר הדין דהמובחר הם הת"ח, ויש לו לישא בת ת"ח, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, שהת"ח יהיה **רשום ביראת חטא** כחכמי דורו החשובים והכל לש"ש, ע"כ.

לפי החמ"א (קכ"ג, י) היר"ש מאד חשוב, כי הוא סובר לא מצא בת ת"ח ישא בת ירא ד' **אע"פ שאינו יכול ללמוד**, וטוב יותר מי שהוא ירא ד', אע"פ שהוא ע"ה, מת"ח מיוחס משלושלת היוחסין ואינו ירא ד'.

ג. בגדרי החיוב, דעת הט"ז (כנ"ל אות א') שבת ע"ה שחכמה, ומבינה החשיבות התורה דאין בזה איסור מצד שאביה ע"ה, וע"ז כתב הבר"י (ב, ד) והפ"ת (סק"ו) לפי"ז אם היא **בת עשיר, ומספיק לחתנו** כאשר עשו רבים מנדיבי עם, שרי כי כל הקפידה היא אשר תסיתהו להתעסק בסחורה. ובלא"ה אין העולם נזהרין בזה, ע"כ. כע"ז בערוה"ש (ב, א) נוהגין אנשים ישירים ליקח ת"ח לבתו וליתן לה ממון הרבה, ולהחזיקו על שולחנו כמה שנים שישב וילמוד, ואין לך מצוה רבה מזה, ובשכר זה מצליחים בעסקיהם, עכ"ל. עוד קולא כ' הבר"י (שם ג') אם נראה לו באמת **דיותר ישוב** יהיה לו בקחתו בת ירא שמים פשוט, מאשר יקח בת גדול הדור, **לאיזה סיבה**, יבחן האשה ההוגנת אשר לבו נוטה שיהיה לו ישוב, ויהיה לבו פנוי עה"ת ועל עוה"ב, ויש קצת ראייה לזה מהס"ח (שפ"א), עיי"ש.

תוספת שבת הסגולה לשידוכים

הרב שלמה יפה

למון הגר"ח קמיל זצוק"ל היה דרך בדוקה לסייע לאנשים שבאו לפניו בבכיה על מעוכבי שידוך הוא היה פותח את המדרש (ויקרא רבה פכ"א, ס"ב) שאומר: מי הקדימני ואשלם זה רווק (חשור בנים) הזר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים (משננים משנה) [דהינו ששלם שכר לימוד לכאלה שאין להם], אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר. ושאל הגר"ח איך יתכן בן זכר בלי שיהיה לו שידוך הגון לפני"ז ולמד מהמדרש הזה שיש פה הבטחה לשידוך ומיד לאחריו לזכות גם לזרש"ק מאחר והמדרש מבטיח בן, ורבים נושעו מסגולה זו שמובטחת ע"י רבוננו של עולם.

עפ"י דרך זו אפשר להסביר את המשנ"ב בסי' רנ"ו **שמבטיח** שכל מי שמזרז אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה לבנים גדולי ישראל! ואכן מרן הגר"ח קניבסקי שנשאל מה לומר בכנסי "תוספת שבת" להקדמת זמן כניסת השבת, אמר להגר"י קולדצקי שיאמר את המשנ"ב הנ"ל ושיוסף שכמהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה **פסק הלכה** מהחפץ חיים ודאי שזה יתקיים, והוסיף הגר"ח שליט"א שלא רק מי שמזרז אחרים להוסיף ולהקדים בכניסת השבת **אלא כל מי שמתחזק בזה יחד עם הציבור** שמתחזקים בזה מובטח לו **מהחפץ חיים שיוזכה** לבנים גדולי ישראל. ולפי הנ"ל יש פה סגולה גם **לזיווג הגון וגם לזרש"ק**, ואכן הח"ח פעמים רבות אמר סגולה זו למחכים לזרש"ק ולרפואת חולים וכן פוסק הפמ"ג בסי' רנ"ו. וכן ידוע ממרן הגרמ"ש שפירא זצ"ל שפעמים רבות הפנה לסגולה זו (בספר תולדותיו). וכן מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א, בשנים האחרונות בכל מקום קורא להתחזקות בנושא כניסת השבת, שבירושלים 40 דק' לפני השקיעה לא יעשו שום מלאכות ובשאר העולם לכה"פ חצי שעה לפני השקיעה לא יעשו מלאכות, ורבים ראו ישועות בזה! וכן הצטרפו למכתבו מרן הגר"ש אלישיב, הגר"ח קניבסקי והגר"ן קרליץ שליט"א שאף הוסיפו במכתבם שמי שלא יעשה מלאכות מזמן הדלקת הנרות "שכרו אין לשער" ויזכה לכל טוב ברוחניות וגשמיות. **הבטחות נדירות** מכל גדולי ישראל שליט"א, וראוי מאד להתחזק בזה.

ידוע דברי השיט"מ בב"ק דף נ. על ר' נחוניא חופר שיחין שביתו נפלה לבור ור' חנינא בן דוסא אמר שתנצל וכך הוה, ובהמשך הגמ' מסופר שאעפ"כ מת בנו בצמא, והקשו מה השתנה הרי ר"ח אמר סברא שלא יתכן שדבר שעשה אותו צדיק יכשל בו זרעו, ובשמים קבלו סברתו ובתו לא מתה וא"כ למה בנו כן מת לאחמ"כ בצמא. ומתרץ השיט"מ שהקב"ה מנהל את העולם כפי סברת הצדיקים שבדור ואפי' שלא מסכים עם סברתם כיון שאמרו כך הוא מתנהג לפי סברתם, ולכן בבנו הראשון גדול הדור ר' חנינא אמר סברא שלא יכול להיות שבתו של נחוניא ימות והתחשבו עם סברתו והיא לא מתה, משא"כ בנן השני היה לאחר שכבר נפטר רחב"ד ולא הועילה סברתו. ודקדק מזה אדם גדול שליט"א שרואים פה יסוד גדול למחפשים סגולות, שבמקום לחפש סגולות סתם... אפשר לעשות את סברת הצדיקים שבדורינו ולקיים דבריהם, ואם זה הסברא של רבותינו שליט"א שסוברים שמי שיתחזק בזה יזכה ברוחניות ובגשמיות, הרי שכך פוסקים בשמים!!! וכמו שפסק החפץ חיים זיע"א. וכן ידוע שגדולי אותו דור הם בבי"ד של מעלה, וגדולי ישראל שנפטרו לאחרונה בעוה"ה, היו ידועים בזהירותם להקדים את כניסת השבת לדוגמא מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל הדליקו בביתו נרות 50 דק' לפני השקיעה, ומרן הגרנ"צ פינקל זצ"ל ג"כ היה מוכן בעוד היום גדול והיה לו קביעות בחברותא זמן רב לפני כניסת השבת, וכן ידוע מכל גדולי ישראל זיע"א ויבדלחט"א שהיו מוכנים מוקדם לשבת וכך זוכים לקיים דברי הרמב"ם והשו"ע, וישב בכובד ראש ומיחל לקראת השבת כמחכה למלך שיבוא, ולא שהמלך יחכה לו!

שער הליון

מצות שדכנות

כ' הרמב"ם בפיה"מ שבת (פכ"ג) בענין דבור של מצוה בשבת "כגון **שידוך בו אדם בשדוכי הנערים והנערות** ולמוד הבנים תורה או כתב או מלאכה, **כי השתדלות באלו הדברים כולם מצוה**". ועי' מהרש"א ח"א שבת (לג.) במ"ש "עסקת בפריה ורבייה" ולא אמר קיימת, אלא עסקת דהיינו להשיא יתום ויתומה.

כתב ר"א בן הרמב"ם בפר' שאברהם מסר את שליחות השידוך **לאליעזר** ולא ליצחק אע"פ שהיה בן מ', מפני שאליעזר היה נכבד ומהודר ודבריו מקובלים. ועוד, שאברהם היה ירא שיצחק יתיביש מלשוחח בענין הנישואין. וכע"ז כ' בס' מטעמים (על המנהגים) טעם שהבחור אינו תובע בעצמו את הכלה להנשא לו אלא ע"י שדכן, שכן מצינו שהקידושין הראשונים של **יצחק ורבקה** היה ג"כ ע"י שדכן.

כתוב במנהגי מהר"ל הל' חנוכה (א) ומחייית הרב לגופו, הרוב היה **שכר שדכנות**, שהיה כותב ושולח מכתב ידו בכל המדינה לזווג בתולות ונערים, כי כל הארץ היו מקשיבים לו.

נדוניא

בגמ' בקידושין ובכתובות שם קאמר דנלבשהי ונכסייה וניתיב לה מידי, והיינו נדוניא, ועי' שו"ע אה"ע קיג ס"א. וכ' הרמב"ם בהל' אישות (כא) - צו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתנשא בו. ועי' לח"מ דמשמע דהוא בכלל מ"ש בגמ' שם דהוא חיוב דאורייתא, רק דהרמב"ם סבר דהוא אסמכתא בעלמא.

אי' במו"ק בכל יום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני. ופירש הר"ן דתרווייהו ענין אחד ד"שדה" הכוונה לנדוניא, והפי' שפסיקת הנדוניא שאדם פוסק עם בתו, הכל נגזר קודם יצירת הולד. (ובקוני' באמונתו יחיה - פרקי אמונה ויחיים מא' א' האריך בזה, עיי"ש).

עי' בן יהודע במו"ק (יח:) דהבת קול אומרת "בת פלוני" ולא פלונית, משום שכל צרכי נישואיה מאביה ולכן תכבדנו בת קול בהכרזה זו לייחס את הבת אליו ולתלות את נישואיה בו. (ועיי"ש ומ"ש בסוטה ב.).

שלא יקדמונו אחר בשידוכים

הרב יעקב הירשמן

א. בשעה צ' סימן רמ"ט אות י"א "ובפרט בזמנינו שהמנהג לקדש בשעת הנשואין לכ"ע שרי דלא גריע מסעודת אירוסין וכמש"כ בא"א סי' תמ"ד" עכ"ל. היינו דאפילו הירושלמי שאוסר נשואין בער"ש משום שלא שייך שלא יקדמונו אחר, שכבר נתקדשה, בזמנינו מודה הירושלמי שמותר לישא בער"ש שהמנהג לקדש בשעת הנשואין, דבזמנינו שייך שלא יקדמונו אחר. ולכא"ו הרי גם בזמנינו עכ"פ נשתדכו מקודם, וי"ל דזה לא מהני אב"א שאפשר לבטל השידוך, כי"כ בדגול מרבכה יו"ד סי' שצ"ב ס"ב, אב"א שמהשמים יכול להשתנות.

והנה אע"פ שבשידוכין שלנו עדיין לא יצאנו מהחשש שיקדמונו אחר וכו"ל, מ"מ יש היתר לשדך מטעם שלא יקדמונו אחר וכמבואר במשנ"ב סי' תקנ"א סקט"ז שמותר לשדך בט"ב מה"ט.

ובמשנ"ב כאן (רמ"ט סק"ט) מבואר דאם סעודה שעושים בשידוכין שלנו היה מצוה היה מותר לעשותה בער"ש, והיינו דשייך גם בשידוכין שלא יקדמונו שו"ר דז"א דאולי היה מותר דקי"ל כהבבלי (הוזכר שם בשעה"צ) שא"צ לטעם שלא יקדמונו אחר, ואף דכל טעם היתר נשואין בער"ש מבואר בשו"ע הרב שא"א לו ליבטל מפ"ה, ואם בשידוכין שלנו אין הריחוק שלא יקדמונו אחר אפילו אי הוי סעודת מצוה אין סברא להתיר, אפשר דכשם שחופת נדה מותר בער"ש בפשוטו דעכ"פ מהני לו לעתיד שלא יבטל מפ"ה כך גם בשידוכין שלנו יש סברא להתיר על דרך זה, וזה פלפול בעלמא לדיון האם יש להוכיח מהמשנ"ב בסימן רמ"ט סק"ט שבשידוכין שלנו האני שלא יקדמונו אחר, [ואליבא דאמת בודאי כן הוא וכמו שעוד יבואר לקמן].

ויש לבאר למה אין זה מזכא שטרא לבי תרי, שלפני השידוך מתירים אותו כדי לצאת מהחשש שלא יקדמונו אחר (אגב, כך עשה הגר"ד בהר"ן למעשה, כי"כ בספר הליכות שלמה עמ' ת"ח), ואחרי השידוך אנו מתירים נישואין בער"ש כי לא יצאנו מהחשש שלא יקדמונו אחר, דכנראה שיש מדרגות בסילוק החשש שלא יקדמונו אחר, וגם הצלה פורתא בעצם השידוכין כבר מהני וזה סברא להתיר.

ות"ח אחד שליט"א דחה שלא מבואר שבשידוכין שלנו יש בזה משום שלא יקדמונו אחר, דהרי השו"ע שם בסימן תקנ"א איירי על אירוסין כזמן הגמי, ועל זה הביא המשנ"ב דכ"ש דמותר להתקשר בכתיבת תנאים, ולא משום דבזה גם שייך שלא יקדמונו, אלא דשידוכין בסתם מותר בט"ב. אולם הראתי לו במג"א שם סק"י שהוא מקור דברי המשנ"ב כמש"כ שם בשעה"צ, בד"ה שלא יקדמונו אחר כתב מיד בזה"ל ומה"ט מותר לעשות שדוכין עכ"ל, הרי מפורש דבשידוכין שלנו יש בזה הצלה שלא יקדמונו אחר.

ב. ולדינא מכריע המשנ"ב כאן בסי' רמ"ט שאסור לעשות סעודה בשידוכין שלנו בער"ש, [מדין האיסור לקבוע בער"ש סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול]. והטעם דאין זה סעודת מצוה, ורק מותר לאכול מיני מרקחת, דזה לא מיקרי סעודה.

בשעה"צ סימן תמ"ד אות י"ט נוקט דיש מחלוקת האחרונים האם בזמנינו כשעושים סעודה בשעת כתיבת התנאים הוי סעודת מצוה. ודעת המשנ"ב עצמו כבר העירו שכתב משנתו, דבסימן רמ"ט סק"ט כתב דאינו סעודת מצוה, ובסימן תט"ו סק"ב שכן בסימן תמ"ד סק"ז רמ"ט דמקרי סעודת מצוה.

ובאמת א"י קושיא כולי האי, דהיות וכמבואר בשעה"צ הנ"ל שנחלקו בזה האחרונים, ובכל מקום לפי ענינו אזיל המשנ"ב כחד מהדעות, והיינו דבסימן תט"ו שצריך לערב לדבר מצוה, ואין זה חמור כולי האי לכן אזיל המשנ"ב כדעת המקיל. ומשא"כ בסימן רמ"ט שיה יותר חמור איסור סעודה בער"ש (אולי גם דכבוד שבת דאורייתא) לכן אזיל המשנ"ב כדעת המחמיר. ובסימן תמ"ד לענין שיכול לבטל לחמץ בליבו ואחרי הביטול א"צ לבערו אלא מד"ס, לכן סובר המשנ"ב שראוי לילך אחרי המיקל. [מיהו עיין לקמן אות זה ד"ה אולם].

וכל מה שהיה מקום להקשות בדברי המשנ"ב סתירה גמורה בענין אחד הוא, דהרי איסור סעודה בער"ש הוא כ"ש בער"ש וכמבואר בפוסקים (מג"א ומחה"ש סימן רמ"ט סק"א), ואם אוסר סעודת שדוכין שלנו בער"ש דלא הוי סעודת מצוה, איך מתירו בערב פסח, דאדברה ער"פ חמיר טפ.

ופשוט שגם זה לק"מ ומשום דהרי המשנ"ב עצמו סובר שער"פ קל מער"ש באיסור הסעודה, וכדביאר הביאה"ל בסי' תמ"ד ד"ה סעודת אירוסין בזה"ל, "דכיון דע"כ יוכרח להפסיק מסעודתו בסוף ד' בשביל איסור חמץ אין זה בכלל סעודה גדולה שאסרו בער"ש וי"ט ומשום שלא יכנס לשבת בשאינו תאב לאכול דבדאי יתאב לאכול בערב כיון שמוכרח להפסיק בשעה ד' ושאינו בכל ע"ש וי"ט דחיישינן שתמשך הסעודה זמן רב ומעין דברינו מבואר בספר חק יעקב ומגן אלף" עכ"ל הביאה"ל, ושפיר הקיל בער"פ והחמיר בער"ש. ונמצא דהמשנ"ב לשיטתו עולים יפה כל דבריו ללא שום סתירה.

אולם לכאורה יש להוכיח שלבטל מצות הביעור חמור טפי מסעודה בער"ש, דהרי סעודת מצות מילה המותרת בער"ש וכמפורש ברמ"א סי' רמ"ט אינה מתירה לבטל מצות ביעור וכמש"כ המשנ"ב סק"ג, ומעתה אם בער"ש שגרע סעודת שדוכין שלנו ואסור מסעודת ברית מילה דמותר וכמבואר שם במשנ"ב רמ"ט, למה לענין לבטל מצות ביעור הוא בהיפוך שסעודת ברית מילה לא מהני, וסעודת שדוכין שלנו מהני. וצ"ל.

ג. הנה מי שבשאר ימים לא היה עושה סעודה. ורק בגלל שנזדמן לו שגמר המסכת בער"ש שזמנו פנוי עושה סעודה לכאורה י"ל דמותר, דסו"ס הוי סעודת מצוה. ויש ללמוד זאת מהמשנ"ב סי' תמ"ד סק"ז סק"ד סעודת שדוכין בזמנינו הוי סעודת מצוה ומותר לעשותו בער"ש, ואף שאין הרגילות לעשות סעודה בכל גווי, אעפ"כ אם עושה סעודה הוי סעודת מצוה ומותר. ורק בתשעת הימים החמירו טפ. [שו"ר] דסעודת שדוכין אין בזה רגילות כלל דמשתדף פ"א בחייו].

ביאור סמיכות הפסוקים בפרשת קידושי יצחק

הרב חיים יצחק ויזל

כתיב בקרא ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, וכתב בתריה ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי, וצ"ב סמיכות הפסוקים, ועי' ברש"י ובשפתי חכמים שם וע"ע ברמב"ן וברבינו בחיי שם.

ונראה לפרש דהנה בב"ב קמא. איתא וה' ברך את אברהם בכל ר"מ אומר שלא היה לו בת ר"י אומר שהיתה לו בת ובכל שמה, והק' שם התוס' דאם היה לו בת א"כ למ"ד דבן נח אינו מצווה על אחותו למה לא השיאה ליצחק ותי' התוס' דהיתה קטנה [ועוד תי' דהיתה מהגר].

ואפשר דכל זה מרומז בסמיכות דקרא דאברהם זקן בא בימים ורק אז ה' ברך את אברהם בכל שהיה לו בזקנותו בת ולכך היתה קטנה, ולכן לא השיאה ליצחק והיה צריך לחפש לו אשה, וממילא כתי' בתריה ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו וגו'.

עוד אפ"פ הסמיכות שכיון שה' ברך את אברהם בכל שפירושו לחד מ"ד שלא היה לו בת א"כ היה לו לחפש אשה ליצחק, עול"פ הסמיכות שכיון שה' ברך את אברהם בכל שהיתה לו בת דאין קיים מצות פרו ורבו, לכך השיא קודם את יצחק ואח"כ נשא הוא אשה, דאילו לא היה לו בת לא היה משיא אשה ליצחק קודם שנשא הוא משום שעדיין לא קיים מצות פ"ר דהוא ובנו לישא הוא קודם לבנו כמבו' בתוספתא בבכורות פ"ו ה"ג.

שו"ר בבראשית רבה פ"ס ס"י ט"ז דאיתא התם אמר רבי יודן למדתך תורה שאם יהיה לאדם בנים גדולים יהיה משיאן מתחלה ואח"כ הוא נושא לו אשה, ממי אתה למד מאברהם בתחלה ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ואח"כ ויוסף אברהם ויקח אשה, וצ"ל דנקט המדרש שהיה לו בת ומה שמבו' בתוספתא שהאב קודם לבנו היינו באופן שהאב לא קיים מצות פ"ה.

ובבראשית רבה פס"א סי' ג' איתא אם היו לך בנים בנערותך קח לך אשה בזקנותך והעמיד בנים, וממי אתה למד מאברהם שהיו לו בנים בנערותו ולקח אשה בזקנותו והעמיד בנים, דהא הוא דכתיב ויוסף אברהם וגו', ומבו' דסבר המדרש שהיתה לו בת וקיים מצות פ"ר דאילו לא קיים מאי ראה היא מאברהם, דילמא נשא אשה משום שעדיין לא קיים מצות פרו ורבו, ולמשנ"ת המדרש קאי לשיטתיה.

אכן יל"ע למ"ד שלא היתה לו בת מה טעם לא נשא אשה קודם לבנו הרי לא קיים עדין מצות פ"ר, [ואי"ל דאפשר בשניהם, דבמדרש חזינון שהשיא בדווקא את יצחק קודם, ויש ליישב], וכן צ"ב גם למ"ד שהיתה לו בת לפמש"כ התוס' שהיתה מהגר, הרי הגר היתה שפחה וא"כ אין בת זו מתייחסת אחריו כיון דאין לה חיים, ואף לענין פ"ר וכמש"כ המנח"ח מצוה א' אות י'.

אלא דאכן במהרש"א ביבמות ק: מבו' שאחר שנשאה לא היתה שפחה, אולם עיל"ע לדברי הערוך לנר ביבמות שם דנקט שהיתה שפחה גם אחר שנשאה, ולדבריו צ"ע גם למ"ד דהיה לו בת, ועי' ברמב"ן עה"ת דכ' שישמעאל לא התייחס אל אברהם כיון דכתי' כי ביצחק יקרא לך זרע, ולכא"ו ה"נ בכל לא התייחסה אליו, ולדבריו צ"ע דגם אם היתה לו בת משרה לא קיים פ"ר, ועי' בחת"ס בתחילת הפרשה דהביא מדרש נעלם שבכל מתה קודם ששרה מתה, ולפ"ז צ"ע גם אם היתה לו בת משרה, כיון דקיי"ל היו לו בנים ומתו לא קיים פ"ר, עי' ביבמות דס"ב.

והיה אפ"ל שכיון שהדין הוא שכשיש לבן בת קיים הזקן מצות פ"ר כמבו' ביבמות סב: [דמוקמינן ברייתא דבני בנים הרי הן כבנים לגבי השלים עיי"ש]. א"כ הוא ובנו לישא בנו קודם אפי' שהאב לא קיים מצות פ"ר, כיון שכשהאב יקיים הבן לא יקיים ואילו כשהבן יקיים גם האב יקיים, משום שאחר שיש כבר לבן בן ובת הרי הזקן מקיים במה שיש לו בן ובת הבן, ולכן אברהם השיא קודם את יצחק, אולם זה אינו דקיי"ל דכה"ג לא קיים הזקן מצות פ"ר כמבו' בדרכי משה יו"ד סי' א', [וצ"ל דהא אמרי' שם דהדין כך, הוא למאי דבעי' לדחוקי ההיא ברייתא לר"ה ולא קיי"ל כוותיה], וגם דבתוספתא הנז' מבו' שהאב קודם.

וי"ל שכיון שהיה זקן יתכן שלא יכל יותר לקיים מצות פ"ר, [ובני קטורה לא היו בניו אלא קטורה גידלתו וכמש"כ הספורנו], ולכך הגם דנימא שלא קיים מצות פ"ר הקדים להשיא את יצחק, ולפ"ז אפ"פ עוד סמיכות הפסוקים דלכך כתיב ואברהם זקן בא בימים וגו' לומר מה טעם השיא את יצחק קודם שנשא הוא אשה, ומ"מ גם אם לא היה יכול להוליד נשא את קטורה, כיון שיש לישא אשה גם כדי שלא יבא לידי הרהור וכמבו' ברמב"ם פט"ו מאישות הט"ז.

ובעיקר מש"כ התוס' שם שבכל היתה מהגר ולכך לא רצה להשיאה ליצחק, יל"פ דהגם שיכל לשחררה [דלצורך מצוה מותר], מ"מ לא רצה להשיאה ליצחק, כיון שצא שהגר היתה שפחה גם אחר שנשאה, א"כ בכל אינה תלך, ואזי אי נימא שהגר היתה שפחה גם אחר שנשאה, א"כ בכל אינה מיוחסת אליו ואינה מבית אביו, ומה"ט י"ל דלא רצה גם שישא אשה מבנות ישמעאל.

הרב מיכאל נתן

איתא בסוטה (ב): כי הוה פתח ריש ליקיש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו, שנאמר (תהלים קכ"ה) "כי לא ינوح שבת הרשע על גורל הצדיקים". אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף, שנאמר (תהלים סח) "אלקים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות". איני והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, בית פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני. לא קשיא הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני. עכ"ל הגמרא. כאשר מתבוננים היטב בדברי הגמרא מתעוררים כמה ענינים הצריכים ביאור.

א. מדוע משווה הגמרא בין זיווג איש ואשה לבין קריעת ים סוף, מהו קו הדמיון המשותף ביניהם. ב. מהו פשר המושג זיווג ראשון וזיווג שני. ג. ע"י אלו מעשים יוכל האדם להקל את הקושי שבמצאת זיווגו.

על מנת לענות על השאלות הנ"ל נראה תחילה את פירושו של רש"י על דברי הגמרא, מזווגין אשה לפי מעשיו- צנועה לצדיק ופרוצה לרשע. וקשין - לפני המקום. לזווגם- הנך דלפי מעשיו. כקריעת ים סוף- שנשתנו סדרי בראשית. מוציא אסירים בכושרות- הוציא את ישראל ממצרים בחדוש כשר לא חמה ולא צינה. מקיש זיווג יחידים ליציאת מצרים. זיווג ראשון- לפי מזל. זיווג שני- לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאינה בת זוגו.

אכן מדברי רש"י קיבלנו תשובה על דרך הפשט על ביאור המושגים זיווג ראשון וזיווג שני, אך שאלות א' וג' עדיין נותרו ללא מענה. כדי לענות על שאלה א' נתבונן בביאורם של עוד מפרשי הש"ס.

א. כתב המהר"ל שקריעת ים סוף היה נס שלא כסדר העולם, וכמו כן חיבור איש ואשה הוא שלא כסדר העולם כי בטבעם הם מחולקים ואי אפשר שיזדווגו יחד אם לא ע"י נס שלא מסדר העולם, והחיבור הנעשה ביניהם הוא ע"י שם י"ה ואף בשם זה נעשה נס קריעת ים סוף כפי שנאמר "עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה".

ברם הקושי הוא דווקא בזיווג שני לפי מעשיו לפי שהוא נשתנה מסדר העולם אבל בזיווגו הראשון של האדם שהיה מוכן לו כבר מעת יצירתו, אין בדבר שינוי הטבע כיוון שכל דבר הסדור מכבר הרי הוא כשאר סדרי מעשה בראשית שאין צריך לזה הנהגה מיוחדת של נס ופלא.

ב. ביאור ה"בן יהודעי": "נ"ל בס"ד דמיון הקושי הזה דמדמהו לקושי ק"ס, הוא עפ"י רבינו האר"י זלה"ה בשער הגלגלים וז"ל, דע כי הנה רז"ל אמרו בפ"ק דסוטה על פסוק מושיב יחידים ביתה, שיש זיווג ראשון ושני, ומה שאמר קשה לזווגם כק"ס איירי בזיווג שני, דאין הבנת זיווג ראשון ושני כפשוטו, דהא יש כמה זיווגים שניים שהם טובים מן הראשונים, וכאשר תראה כן מעשים בכל יום, אבל ביאור העניין דע כי כאשר האדם הוא חדש, רוצה לומר כי אז הוא פעם הראשונה שבא בעולם הזה, דזא בת זוגו נולדה עמו כנודע, הנה כשיגיע זמן לקיחתו אותה מזדמנת לו כרגע בלי שום טורח כלל, ואמנם אם זה האיש חטא איזה חטא, והוצרך להתגלגל בסיבתו, אלא שהוא מאותם שכתוב בהם (שמות כ"א) "ויצאה אשתו עמו", שמגלגלים גם בת זוגו שתחזור להתגלגל לטובתו, הנה האדם הזה כשיגיע זמן לקיחתו אותה אינה מזדמנת לו כרגע, אלא אחר טורח גדול, לפי שכיון שנתגלגל על סיבת עוון יש מקטרגים עליו למעלה ורוצים למנוע אותה ממנו ומכניסים ביניהם קטטות, ועל זה נאמר קשה לזווגם כקריעת ים סוף, וזהו הנקרא זיווג שני, רצה לומר שהיא בת זוגו האמיתית, אלא שכבר נזדמנה לו פעם אחרת בתחילה ועתה בזה הגלגול נקרא זיווג שני, כי אשה זו עצמה היא אשה הראשונה, אבל הזיווג הוא שני, ולכן לא אמרו זיווג שנית אלא שני, דחוזר אל הזיווג ולא אל האשה וכו' ע"ש.

אכן מדברי המפרשים קיבלנו תשובה על שאלה א' מהו קו הדמיון בין הקושי שיש בזיווג לבין הקושי שהיה בק"ס וגם ראינו ביאור על דרך הסוד מהו זיווג ראשון ומהו זיווג שני.

את התשובה לשאלה שלישית ששאלנו מה על האדם לעשות כדי להקל את הקושי שבמצאת זיווגו אנו מוצאים בליקוטי מוהר"ן (ח"ב, תורה פ"ז) ושם מבואר כי כוונת אלול הם תיקון לפגם הברית, וע"י זה זוכה האדם למצוא את זיווגו בנקל והיא אינה כנגדו רק כרצונו ע"י יותר באריכות. "וזה הסוד מבואר בתורה בפרשת אליעזר, כי אברהם מסר לו הסוד הזה. וזה שאמר אברהם לאליעזר (בראשית כ"ד) "ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך", ראה והבט נפלאות תורתנו, כי ראשי- תיבות פסוק זה הם אותיות אלול, ובאמצע הם תיבות: **תאבה האשה**, כי ע"י בחינת אלול, הינו סוד כוונת אלול, ע"י זה תאבה האשה, כי ע"י זה נעשה בה רצון אליו כנ"ל. גם עיין במאמר המתחיל: "ויאמר ה' אל משה **קרא את יהושע**" (ליקוטי מוהר"ן א, סימן ו), כי שם מדבר מכוונות אלול, והוא תיקון לפגם הברית כנ"ל, היינו לעיין באותו המאמר, ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבודת השם- ע"י זה יתקן פגם הברית. עכ"ל.

בגליון הקודם הובאה קושיית הרב שמואל בלוך, שעיקרה לפי דברי רש"י בפר' לך לך דמשמע שאחרי המילה היה כח באברהם לעמוד בקבלת הנבואה. אכן מחמת הפתיחה בקישור הדברים לפרשת וירא, רבים לא עמדו על עיקר הקושיא, ואשר על כן אנו מביאים אותה בזה בנוסח העיקרי:

כתב רש"י בפר' לך לך בפס' (יז, ג) "ויפול אברהם על פניו" - ממורא השכינה שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד. ויסודו מפדר"א פכ"ט. ומבואר דאחר שמל היה בו כח לעמוד. ויש להקשות שברמב"ם בהל' יסודי התורה פ"ז ה"ו האריך לבאר ההפך שבין נבואת משה לשאר כל הנביאים הראשונים והאחרונים, וכתב שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד. וכן בפרק חלק כ' הר"מ וז"ל והנביא כשתבא אליו הנבואה יחלשו כוחותיו ויתקלקל בניינו... כמעט שתצא רוחו ממנו. וא"כ איך יתכן שאברהם עמד בנבואה, וצ"ע.

הרב יונה טאובה כתב שצ"ל שרש"י והרמב"ם נחלקים בדבר זה. ומכל מקום גם לפי רש"י בשעה שמקבל נבואה, גם אם אינו סובר שהנביא עומד במצב של כמעט שפירחה נשמתו, מכל מקום מסתבר שאינו מסור גל לראות את הנעשה סביבו שהוא בודאי במצב של התפשטות הגש-מיות [ולכן ע"כ שהגילוי לאברהם שבר"פ וירא לא היה בגדר נבואה].

ובענין זה שכתוב והוא יושב פתח האהל, שלא היה נבואה, שהרי לא היה שם דיבור, וכמו שהאריך הרמב"ן, וכ"כ האוה"ח. ציינו לזה הרבה כותבים, אכן אינו מעלה ארוכה לעיקר הקושיא. ועוד יש להעיר שבפדר"א שהוא מקורו של רש"י מובא כראיה מהמקרא דזהו יושב פתח האהל, ע"ש.

והרב יחזקאל נ. בר"ץ כתב שאחר החיפוש נראה שדברי הרמב"ם ז"ל מוסכמים בזה מאד, אלא שיש בזה כמה חילוקים, ולא כל הנבואות שוין. (ועי' במשך חכמה ר"פ שמות כ' על דברי רמב"ם ז"ל אלו שברוח נבואה אמרן בלי ספק, והוא לשון נפלא, ואמנם בקרית מלך מצייין על ד' הרמב"ם כמה מקורות מהזוהר, וכיון שהר"מ לא ראה הזוהר, אפשר שלזה כ' המש"ח הלשון "רוח נבואה").

ולביאור הענין נתחיל בד' האוה"ח הק' בפרשת בהעלותך על הפסוקים של נבואת משה "פה אל פה אדבר בו, ובמראה ולא בחידות וכו'" שמא ריך דהחילוקים שבין נבואת משה לשאר נביאים, והמה כד' הרמב"ם, אלא שמבאר הדברים מילתא בטעמא, ומאריך בזה, ויסוד הדברים שהאדם בעל חומר אינו יכול לעמוד בכוחו ולהשיג קול אלקים חיים שכולו רוחני במדרגה גבוהה מאד, זולת באיש אשר הפך חומריו לצורה לגמרי, וזה מדרגת משרע"ה, ומכלל אריכות דבריו למדנו ב' דברים, א. עיקר סיבת הדבר תלוי בדבר ה' אל הנביא, ב. מי שהפך חומריו לצורה יוכל לסבול דבר ה', ומעתה בעניינינו, א. המראה שבתחילת פ' וירא לא הי' בו שום דיבורים מה' כלל, כמו שהאריך בזה הרמב"ן.

ועוד יתכן שמדרגת האבות בנבואה, בפרט זה - של "אבריו מזדעזעים", הי' קרוב למדרגת משרע"ה, ואף שבדאי נבואת משה היתה גבוהה בהרבה, זהו בשאר פרטים המוזכרים ברמב"ם. כי הלא ברור שמדרגת האבות בזיכור חומרם הי' קרבה יותר משאר הנביאים, והרמב"ם ש"ר ז"ל לא נחתו לחילוק זה בדברים על מדרגות הנבואה, כי בודאי עיקר היסוד שבאו לברר ולבאר הוא שנבואת משרע"ה גבוהה מכל הנביאים, ובאו לבאר מעלות משרע"ה על שאר הנביאים, ואפשר שבפרט א' זכו גם האבות לזה. ובזה נוכל להבין שלא יסתור ד' הרמב"ם ז"ל למה שה-ביא רש"י מחז"ל בפר' לך לך (פ"ז ג') עה"פ ויפול אברם על פניו, שעד המילה לא הי' בו כח לעמוד, ומשמע שאח"כ - כן, (ובמש"ח כ' שגם קודם לכן שעוד לא נמאסה הערלה, הי' יכול לעמוד אלא רק באותו מעמד לא יכל לעמוד) ואם נאמר שבפרט זה דמו האבות למש"ר, ניחא.

עוד יש לציין מה שמצאתי בספר העיקרים (מאמר ג' פ"א) שמחלק מדרגות הנבואה, ויש נבואה שאין הנביא מזדעזע אבריו, אמנם לדבריו, נופל עליו תרדמה בשעת מעשה, ומאידך בספר הברית חלק ב' מאמר י' כותב בחילוקי המדרגות שיש נבואה שאינו לא ער ולא ישן, וצל"ע, אם יש בזה ליישב הקושיא.

בנוגע לקושיית הרב משה הסגל (בגליון קס"ה) אמאי לא מנה הח"ח הלאו והעשה של אהבת הגר. כתב הרב שלמה חיים אומן שבזמן הח"ח היה אסור לקבל גרים מדינא דמלכותא, כמבואר בערוה"ש י"ד סי' רסח ובעוד הרבה מקומות, וכן מבואר במשנ"ב. ולכן גם אם נמצא איזה גר שנתגייר בחשאי, ממ הח"ח היה מנוע מלהזכיר ענין זה מפני הצנזורה.

דרושים לחברותא לזמן חורף

טלפון	שעה	מקום	נושא
9298517	11:00-1:00 חלקי	עדיף איזור היכל יצחק	גמ' נזיקין
054-8485609		ברכפלד	גמרא, בהספק
9760861		בית אבא, אוה"ח 27	כלאים בעיון
9108045	6:00-7:00	ישיבת דברי אמת נוי"ב 36	גיטין או הלכות גיטין
057-3148949		גבעה דרומית עדיף נאות שמחה	גמרא, עדיף באנגלית
052-7630461	8:00-9:00	ברכפלד	גמ' עדיף יבמות
054-8414585			מועד, דף ליום
054-8442987		זכרון משה	גמ' (בכל שפה)
9744391	5:00-7:00	בית תפילה, ג.דרומית	גמ' ופוסקים
9760868		רשב"י	מפעל הש"ס
054-8402217	11:00-1:00	חפציבה	גמ' מסדר מועד או מ"ב הל' שבת
054-8415279		זכרון משה	גמ' רש"י
054-8457657	6:00-7:00		דף היומי
9763175	9:45-12:45	קמח	פתוח/ דף היומי
054-8445116	10:00-12:30		פתוח
052-7698547	9:00-12:40	זכרון משה, נתי"מ	קנין הלכה דרשו
050-4166947	יום ו' - שעה	ביכ"נ שאגת אריה	מ"ב הל' שבת
052-7113600		המרכזי	טוש"ע ח"מ
054-3031919	8:15-9:30	פתוח	פתוח
054-8471750	10:15-11:45		שיעור סוגיות בעיון הגר"ם שוחטוביץ
052-7664200	6:30-7:00	אהבת תורה ברכפלד	שיעור גמ' חולין עיון קל
	9:00	רשב"י 36 בעורת נשים	שיעור חדש דף היומי
	7:05	נתיבות המשפט 111	שיעור דף היומי
0504168069	9:30-10:15	עמל התורה מנ"ח 7	שיעור ב"ך - ישעיה
054-8415279	9:30-12:00	פתוח	מחפש שיעור דף היומי (כל שפה)
052-7623364	5:30-7:00	בית יצחק	תחילת מס' שבת
054-8442987		פתוח	פתוח
054-8459820		עדיף גבעה דרומית	גמ' בהספק
9763175	4:00-6:00	קמח	פתוח/ דף היומי
9760868		רשב"י	מפעל הש"ס
052-7324862	5:00 - 3:00	גרין פארק	גמ' מגילה
054-8485609		רשב"י	דף היומי
052-7648316	6:00 ד	עדיף ברכפלד	פתוח
9740162	5:00-6:00		פתוח
050-4123974			אלו מציאות בעיון הכנה לשיעור
052-7620812	4:00-7:00 עד שעה וחצי	בין קמח עד המרכזי	יורה דעה
052-7664885	6:00-7:00	קמח / יוצאי פוניב' / בית אבא, אוה"ח 27	יורה דעה
9760861	6:10-6:55		הלכות סת"ם
057-3140959		כולל לבו חפץ רח' שאגת אריה	קנין הלכה דרשו - מקוואות
054-8463106	7:00-9:00 3/4 שעה	דרכי איש ברכפלד	גמ' ברכות
057-3140959	9:00	פוניב' / קמח	שור שנח את הפרה
9741548	8:00-9:00	קמח	משניות טהרות
9108045	9:15 ד	בבית, מש"ח 10	גיטין או הלכות גיטין
054-8416011		עדיף ברכפלד	גמ' ברמה בסיסית ביותר
050-4190258	9:00-10:30 חצי שעה	בטלפון	שו"ע סדר בלי נוי"כ
052-7662966	7:00-8:00		גמ' או הלכה
052-7118669	9:00-10:00 פעמים בשבוע	היכל יצחק	הל' סת"ם
052-7648316	8:00 ד		עדיף משניות או הלכות
9798459	8:30-10:00	קמח	קנין הלכה דרשו
077-9325462	8:30 ד	נאות הפסגה	פתוח
9742237	9:30-10:30	גבעה דרומית	פתוח
	9:00-9:45	ביהכ"נ המרכזי - בית שני	שיעור גמ' ר"ה - עמוד ליום
9742956	7:00-8:00	נתי"מ 43 מנין אברכים	שיעור חדש כתובות עמוד ליום
050-4104423	7:15	רע"ע 23 בספריה התורנית	שיעור דף היומי
	8:15-9:00	אוה"ח 27 - הניכי הישיבות	שיעור דף היומי
050-4150453		ברכפלד	מחפש שיעור בהלכה
052-7683128		חפציבה	גמ' ארבעה אבות משניות

בוקר

אחרי צהריים

ערב

מפ"ש

לתשומת לב:

כל בקשה לחברותא מתפרסמת לתקופה מוגבלת, לאחר מכן, במידת הצורך יש לעדכן מחדש.

תגובות

גליון קס"ו

במה שכתב הרב צבי רותן בענין זקן ואינו לפי כבודו בביקור חולים, בשאלה זו נגע האג"מ (יורה דעה חלק א סימן רכב) וכתב ליישב שגדר פטור זקן ואינו לפי כבודו הוא אם את אבדתו גם לא היה מחזיר ולכן כאן שודאי היה מבקר חולה שלו ולא היה אומר שמזדלזל כבודו בכך, חייב לבקר גם הקטן ממנו, וגם אם יאמר שאת חולה שלו לא היה מבקר "אינו כלום לפוטרו משום דהיה עושה זה שלא כהראוי לעשות שצער הגוף כחולי אף שאין בו סכנה יש להיות עדיף לאדם מזלזול כזה וכיון שהיה זה שלא כשורה אינו כלום מה שע"פ לא היה עושה זה בשלום דבטלה דעתו".

הרב אשר זעליג מורסקי

גליון קס"ד

במה שהקשה הרב יהושע אושינסקי, איך הותר לאברהם אבינו למסור עצמו לכבשן האש, י"ל, דבאמת כשעשה אאע"ה מעשה שביטת הפסלים שבגללם קבל עליו אביו לפני נמרוד, לא ידע שיביא מעשהו לידי עונש מות. ואילו אחר הקבילה, כבר לא היה בידו לעשות כלום, שהיה אסור בידי נמרוד, וכבר יצא דינו ליהרג. וא"כ הוי שב ואל תעשה. אלא שיש לדון, אמאי א"כ נחשב מעשה זה לנסיון מעשה הנסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו עליו השלום. י"ל, דבאמת אם היה מודה לנמרוד ולע"ז שלו, וחוזר לעבוד ע"ז כאביו, היה ניצל מן הדין, והנסיון היה שישתוק ויקבל על עצמו את הדין. ומה שלא נתבע על חוסר מעשה כדי להציל עצמו, הוא משום שלא היינו מרויחים בחשבון הכללי, דהרי כמו שבן נח מצווה על שפיכות דמים שבכללם גם חובל בעצמו, ה"ה דהם מצווים גם על איסור ע"ז, ומאי חזית דמצות שפיכות דמים עדיפה על מצות ע"ז, ולכן שפיר שייך כאן שב ואל תעשה, והנסיון כאן הוא לקבל על עצמו הפסד חייו. והנה בישראל אמרינן וחי בהם, וחלל עליו שבת אחת על מנת שיקיים שבתות הרבה, א"כ יש מקום לכאוי לתבוע מאאע"ה לקיים בעצמו חבי מעט רגע עד יעבור זעם, ויעבוד ע"ז או יסכים עליה לעת עתה, וישמור מאידך על נפשו. וי"ל, ידע שיעקבו אחריו כל ימיו, שהרי ידע שהשקפתו טהורה ואמיתית, ולא יותר עליה לגמרי, ונמצא דאם יחזור ל"סורו", ויכפור בע"ז שוב ידונוהו למיתה, ונמצא שהפסיד הכל, גם עבד ע"ז וגם לבסוף נמסר למיתה. ומאידך אם ימשיך כל חייו לעבוד ע"ז, מאונס, הדרין למאי חזית דלעיל, מאי עדיפותא לחייו על פני כפירה בע"ז, כאשר כל חייו יצטרך לעבוד ע"ז ואין כאן כלל מעין חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה. [ואין לו צורך להשתמש במצות קידוש השם].

הרב משה הסגל

המשך מעמ' הבא:

ריצתו שהוא בא לפגוע בו לרעה, ולכן הזכיר את השם המפורש והעלה את כל הפמליא שלו יחד אלו לאויר לגובה, את כל הגמלים והוא עומד עליהם, ככה באויר. וכשראה לבן במה דברים אמורים, הבין שאין זה סתם איש פשוט. חזר ונכנס הביתה לשמוע מה היה בדיוק. ואז ויהי כראותו את הצמידים ומה שדיבר אליהו, אז יצא שוב החוצה ויבוא אל האיש, והפעם באמירה רכה, בוא ברוך ה', הנך מוזמן להיכנס, פיניתי הבית וכו'. ולכן כיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכאן שבריצתו הראשונה של לבן עשה בזה מעשה צדיקים, לכן ייחס אותו ה' בייחוסין של צדיקים, "ישמו לב".

ואם לבן "הצדיק" עשה פעם אחת מעשה צדקות בדברים הקשורים אל הצניעות וזכה שיהיה מונצח שמו בתורה בפעם הזאת בתואר צדיק, אנו בני אברהם יצחק ויעקב ואימותינו הקדושות והצנועות עאכ"ל שזנה יותר ויותר בכל עניני הצניעות. העולם החרדי כולו עטוף עדיין באבל כבד על פטירתה התאומית של

מוגש ע"י:

ארגון "משוכב נתיבות"
מרכז להצלה רוחנית

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משוכב נתיבות

מרכז להצלה רוחנית

057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000

נושאי הגליונות הבאים

תולדות - דבר שלא בא לעולם
ויצא - קריאת שם לנולד
וישלח - קרבנות האבות
וישב - עניני חלומות

ד"ת [עוד 700 מיללים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בג. הדרומית - ביהכ"נ משובב נתיבות, נתי"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים בכת"י ברור מתקבלים עד יום א' בלבד.
בדיסק ובמייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

קוציח

מבואר בתוס' ביצה ה. (ד"ה כל), שהציווי שנצטוו ישראל לפני מתן תורה לפרוש מן האשה, הוא עולמית, ומשם ילפינן דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. וצ"ע שהרי בתורה מצינו כמה חיובי אישות, וכגון קידושין, יבום וכיוצ"ב, ואיך יתכן מצוות אלו אחרי שיש דין לפרוש מן האשה, דממילא לא שייך נישואין. [וכן לא שייך פרישה מנדה אחר דבלא"ה מחוייבין בפרישה].

עוד יש להקשות מהגמ' בע"ז ה"א, שהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור דור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע וכו'. וא"כ מוכרח שהדורות הבאים צריכים להגיע לעולם.

ועוד"ק מחולין קט ע"ב, אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן, דמא שרא לן כבדא נדה דם טוהר וכו'. ולפי"ז איך יתכן שכל אחד אשתו אסורה עליו לעולם, דאין בזה שום היתר.

הרב דניאל י. גולדשמידט

ברכת התורה תעלה לראש משבי

להני תרי צנתרי דדהבא ראשי הכולל הגאונים
רבי חיים רבינובין ורבי אשר מאיר שליט"א

בשמחת סיום מסכת עירובין

שנלמדה כולה בעיון ועמל קרוב לג' שנים,
בביהמ"ד אשר יסדו ומוסרים נפשם עליו להגדיל תורה.
ולרגל הוצאת קובץ "שביבי הוד" מחידושי בני החבורה.
יה"ר שייכו להרבות חיל ולהוסיף אומץ בכבוד התורה
המברכים ביקר, אברכי הכוללים
כולל עיון "שירת אהרן" כולל ערב "שירת אהרן"

לבן "הצדיק" - היתכן???

שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. לבן הארמי מוזכר כאן בפרשה שלנו בתואר צדיק; ולרבקה אח "ושמו לבן". הצדיקים מוזכר שםם באופן כזה, "ושם האיש אלימלך", "ושמו בועז", אבל הרשעים מוזכר קודם שםם, "נבל שמו", ואיך קרה כזה דבר שמוזכר שמו כמו צדיק? הסיבה לכך אומרים שני קדושי עליון האור החיים הקדוש והאלשיך הקדוש, ריצתו הבהולה והחפוזה של לבן החוצה עוד לפני שראה את הצמידים על ידי אחותו, ועוד לפני ששמע "כה דבר אלי האיש לאמר". מיד הוא רץ. למה?? כי אחותו היקרה, שבאותו יום מלאו לה שלש שנים, יוצאת פעם ראשונה למלאכה של אחריות ציבורית למשפחה, ומתמהמהת לכ"כ הרבה זמן בחזרתה. הלב של כולם יוצא מרוב פחד וחרדה, מי יודע מה קרה לה, מה

המשיר בענין קודם

דרושים חברותות לזמן חורף - הטבלה מופיעה בעמוד הקודם

שיעורים בהלכה

נושא	יום	שעה	מקום	מגיד השיעור
הל' השבת אבידה (באנגלית)	א	9:10-10:15	קהילת מש"ח (למעלה)	הרב דניאל גולדשמידט
הל' ברכות מ"ב ח"ב (באדיש)	א - ה	11:00-11:30	זכרון דוד, שד"ח 13	הרב בנימין גודמן
חיי אדם (באנגלית)	א - ה	11:35-12:05	היכל אביגדור, שד"ח 13	הרב שלום חוברג
הלכה	א - ה	12:00-12:40	וואת ליהודה	הרב יוסף כהן
הל' שבת	ו	8:00	קהילת מש"ח	הרב משה ורשנר
הל' שבת	ו	10:15-10:45	היכל יצחק	הרב ישראל טל
הל' שבת	ו	11:30-12:00	ביהכ"נ רבי עקיבא	הרב פרוש
הל' שבת ועניניא דיומא משני"ב	א - ה	5:05-5:45	ביהכ"נ ויזניץ, רשב"י	הרב ברוך שטרנבוך
הל' שבת ומועדים	א - ה	בין מנחה למערב	ביהכ"נ הגר"א, ישוע"ד 14	הרב יעקב פוקסוונגר
הלכה	א - ה	בין מנחה לערבית	אחדות ישראל	הרב עופר לוי
מ"ב בעיון - חוה"ס (באנגלית)	א - ה	6:30-6:50	היכל יצחק	הרב דוד איינהורן
הלכה ואגדה	א - ה	7:15-7:45	קהילת מש"ח (למעלה)	הרב דניאל גולדשמידט
שו"ע י"ד	א - ה	7:00-9:00	קול יעקב	הרב ינון זאבי
הלכות יחוד	ד	7:20-9:00	גודע ביהודה 5	הרב מרדכי זקבך
הלכה - יו"ד	ב	7:40-8:25	מאור חיים	הרב אולמן
הל' ציצית - כסדר המ"ב	ג, ד	8:00-8:30	יחל ישראל	הרב יעקב אייזנברג
הלכות מזוזה	א,ב,ג,ה	8:30-9:00	קהילת מש"ח (בעז"ו)	הרב יעקב לשינסקי
הלכות טהרה	ב	8:30-9:15	ביהכ"נ המרכזי, שד"ח	הרב יהודה אריה דינר
הלכה - "דרשו"	ב	8:30-9:15	אמרי חיים - ויזניץ	הרב ברוך שטרנבוך
שמירת הלשון (באנגלית)	א - ה	8:40-9:00	נאות שמחה (בית שני)	הרב לוקסנבורג
הל' תפילה	א - ה	8:55-9:05	בית אליהו	הרב יוסף זלצמן
משני"ב	ב, ד	9:00-9:25	פוניבז'	הרב יצחק לוי
בירורי הלכות	א-ה	9:15-11:00	ביהכ"נ רבי עקיבא	הרב אשר שטיינברג
הל' בעניניא דיומא	א	9:15-10:00	קהילת מש"ח	הרב משה רייך
הל' שבת	ד	9:15-10:00	קהילת מש"ח	הרב יוסף ז. שוב
הל' בשר בחלב	א-ה	9:30-10:15	חסדי אבות	
הלכות נחוצות	ד	10:25	בני תורה, אבי נזרי 24	הרב פנחס שוב
הל' שבת	ליל ש"ק	8:45-9:45	היכל יצחק	הרב מאיר גפני
הל' שבת	מוצ"ש	8:55	נאות שמחה	הרב לוקסנבורג
הל' שבת	מוצ"ש	9:15	קהילת מש"ח	הרב שמעון קרויס
משני"ב - הל' סעודה	מוצ"ש	9:30-10:45	קהילת אשכנז	הרב דניאל גולדשמידט
הל' מקואות	מוצ"ש	10:00	נאות שמחה	הרב לוקסנבורג

המעוניינים להשתתף ולכתוב בקביעות נא לפנות לטל' 050-4122753

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות, בכל ערש"ק יש לשלוח בקשה לכתובת: gal200@neto.bezeqint.net

לגבאים ולאחראים: נא עדכנו על שינויים והוספות בטל' 9141217

תכנית "שמח תשמח" הלוואות בפרסיה של 200 תשלומים

לפרטים: הרב א. ארנפרוינד 050-4150605

למען עתיד ילדיך

הקופה הקדושה והחזקת בני

הקופה שגדולי הדור סומכים וממליצים עליה תורמים לעניי העיר ורואים ישועות

הקופה הקדושה והחזקת בני